

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка**

**Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 1 ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ**

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта (Українська мова і література)**

освітньо-професійна програма
Середня освіта (Українська мова і література. Зарубіжна література)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Мова навчання

українська

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії,
права та міжнародних відносин
«30» серпня 2024 р.

Голова Моцак С.І., кандидат
педагогічних наук, доцент

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to S.I. Motzak, the Head of the Department.

Суми 2024

Розробники:

1. Оліцький В'ячеслав Олександрович – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України
2. Кудінов Дмитро Валерійович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України
3. Тарабан Юрій Валентинович, PhD, старший викладач кафедри історії України

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України
Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри історії України

В'ячеслав ОЛІЦЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов’язкова
		Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
2-й		
Лекції		
20 год.		
Практичні, семінарські		
24 год.		
Лабораторні		
Самостійна робота		
72 год.		
Консультації:		
4 год.		
Вид контролю: екзамен		
Загальна кількість годин – 120		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України» є опанування студентами суті історичних процесів, що відбувалися в Україні від найдавніших часів до сьогодення, усвідомлення їх об'єктивного характеру, взаємозв'язку та взаємозалежності; вивчення основних періодів та особливостей розвитку української культури.

Навчальна дисципліна «Історія та культура України» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «Історія та культура України» є засвоєння здобувачами вищої освіти періодизації історії України, характерних рис основних періодів української історії, їхніх особливостей, визначальних подій та явищ в кожному з них; розкриття особливостей соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в Україні, основних етапів українського національно-визвольного руху, визначення ролі і місця в українській історії видатних історичних осіб; висвітлення змісту і особливостей розвитку української матеріальної та духовної культури, її взаємозв'язку зі світовою культурою.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Історія та культура України» є суспільно-політичні і соціально-економічні процеси на різних етапах розвитку Української держави та її народу; вивчення еволюції вітчизняної культури – її фундаментальних цінностей як цілісних систем у світовому та європейському контекстах.

Після вивчення дисципліни «Історія та культура України» здобувачі вищої освіти повинні володіти:

інтегральною компетентністю:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

загальними компетентностями:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (громадянська компетентність).

ЗК 2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

ЗК 3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).

ЗК 6. Здатність грамотно використовувати державну мову у професійній діяльності, чітко й аргументовано висловлювати свої думки, міркування, почуття; використовувати одну з іноземних мов для одержання й оцінювання інформації в галузі професійної діяльності; здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства зі збереженням національної культурної ідентичності.

ЗК 7. Здатність до освіти протягом життя.

професійними компетентностями:

ПК 1. Мовно-комунікативна компетентність як здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою, застосовувати когнітивно-дискурсивні вміння у створенні зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і писемній формах, формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів; використовувати знання іноземної мови в освітній і професійній діяльності в умовах реалізації концепції Нова українська школа.

ПК 3. Інформаційно-цифрова компетентність як здатність: орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі.

ПК 13. Інноваційна компетентність як здатність: застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації у професійній діяльності; застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності; здатність до навчання впродовж життя: визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя; взаємодіяти з іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки (у рамках наставництва, супервізії тощо), дотримуючись принципів професійної етики; здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

Методи навчання

Проблемно-пошуковий, дослідницький, інтерактивні (вебінари, тренінги, дистанційні освітні технології), практичні методи навчання (вправи, практичні та дослідні роботи).

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою до вивчення дисципліни «Історія та культура України» є здобуття повної загальної середньої освіти та оволодіння курсом «Історія України» в обсязі програми загальноосвітніх навчальних закладів.

3. Програмні результати навчання за дисципліною

Вивчення дисципліни «Історія та культура України» здобувачі вищої освіти повинно забезпечити результати навчання:

ПРУ 6. Когнітивні та практичні уміння/навички орієнтуватися в інформаційному просторі, кіберпросторі, критично оцінювати інформацію, використовувати і розробляти нові електронні освітні ресурси; дотримуватися норм професійної етики та захищати дані у процесі е-комунікації.

ПРК 1. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у професійному середовищі.

ПРА 1. Спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти, здатність раціонально планувати час на виконання професійних обов'язків, діяти соціально відповідально та свідомо.

ПРА 2. Спроможність керувати проєктами через генерування нових ідей для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності з урахуванням набутих знань з предметної галузі.

ПРА 3. Здатність продовжувати навчання протягом життя зі значним ступенем автономії.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль												Разом	Сума	Екз.	Загал
Розділ 1			Розділ 2				Розділ 3								
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	T.12		75	25	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	48			
Контроль самостійної роботи															
2	3	2	2	2	3	2	2	2	3	2	2	27			

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **48 балів:** участь у семінарах – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **27 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе тощо.

Разом – **75 балів.**

Результат підсумкового контролю (екзамен) оцінюється максимум у **25 балів.**

Разом – **100 балів.**

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
6	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність, здобувач освіти бере активну участь в обговоренні винесених на семінарське заняття питань, доповнює відповіді доповідаючих, творче висвітлення проблем та якісне виконання завдання.
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстроване творче висвітлення проблем та якісне виконання завдання.
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність, нетворче висвітлення проблем та не зовсім якісне виконання завдання.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує історичні явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, нетворче висвітлення проблем, допускаючи незначні помилки.
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише називає історичні явища та процеси; завдання виконує з істотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

4.2. Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента для підсумкового контролю з дисципліни (екзамен)

Бали	Рівень	Оцінка	Критерії оцінювання
21-25	A	Відмінно	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, творче висвітлення проблем та якісне виконання завдання.
16-20	B	Добре	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем та не зовсім якісне виконання завдання.
11-15	C		Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, наведення з певною допомогою викладача адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем, виконання завдання з окремими негрубими помилками.
6-10	D	Задовільно	Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка проте відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним виконанням завдання.
1-5	E		Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка містить певні негрубі помилки, відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним і неповним виконанням завдання
0	FX	Незадовільно	Оцінка виставляється за неправильну, неповну відповідь, відсутність міцних знань з питань курсу, за неякісне виконання завдання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normativno-pravova-baza>).

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Історія та культура України» можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для підсумкового контролю:

1. Поява людини на території України
2. Кам'яний, мідно-кам'яний і бронзовий вік у Україні. Трипільська культура
3. Іраномовні кочовики раннього залізного віку в Україні. Культура та релігія скіфів
4. Античні міста-держави в Північному Причорномор'ї
5. Велике переселення народів на території України
6. Слов'янський світ України I тис. н.е.
7. Становлення Київської держави (кінець IX – кінець X ст.)
8. Піднесення і розквіт Русі (кінець X – середина XI ст.)
9. Політична роздрібненість Русі
10. Особливості розвитку культури Русі
11. Галицько-Волинська держава
12. Монгольська навала на українські землі та її наслідки
13. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського та польська експансія на українські землі кінця XIV – середини XVI ст.
14. Виникнення Кримського ханства
15. Церковне життя на українських землях в XIV–XVI ст. Берестейська церковна унія
16. Церковне життя України в першій половині XVII ст. Митрополит Петро Могила
17. Культура України XIV– у першій половині XVII ст.
18. Виникнення козацтва та зростання його ролі в житті України наприкінці XVI – першої третини XVII ст.
19. Воєнно-політичні події 1648–1653 рр.
20. Продовження національно-визвольної війни у 1654–1659 рр.
21. Правобережна та Лівобережна Гетьманщина в 60-х роках XVII ст. – на початку XVIII ст.
22. Гетьманщина після Полтавської битви
23. Українські землі в другій половині XVIII ст.
24. Гайдамацький та опришківський рухи
25. Особливості розвитку культури в другій половині XVII–XVIII ст.
26. Національно відродження на Наддніпрянщині у першій половині XIX ст.
27. Національне відродження на Західноукраїнських землях в першій половині XIX ст.
28. Український національно-визвольний рух в Наддніпрянській Україні другої половини XIX ст.
29. Суспільно-політичні течії другої половини XIX ст. в Західній Україні
30. Українська революція та боротьба за збереження державної незалежності (1917–1921 рр.)
31. Західно-Українська Народна республіка
32. Українська РСР в умовах нової економічної політики (1921–1928 рр.)
33. Українське національне відродження 1920-х рр.
34. Радянська модернізація України (1929–1939 рр.)
35. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид українського народу

36. Друга хвиля української еміграції. Українська діаспора
37. Культурні процеси на українських землях в міжвоєнний період
38. Радянсько-німецькі договори 1939 р. і західноукраїнські землі
39. Окупація України військами Німеччини та її союзників
40. Нацистський окупаційний режим в Україні
41. Рух опору в Україні в роки Другої світової війни
42. Звільнення України від нацистських загарбників (1943–1944 рр.)
43. Особливості розвитку української культури в період Другої світової війни
44. Післявоєнна відбудова (1945 – поч. 1950-х рр.)
45. Криза радянської системи (середина 1960-х – початок 1980-х рр.)
46. Розпад СРСР і відродження незалежності України
47. Розвиток української культури у другій половині XX ст.
48. Утвердження незалежності України 1991–1994 рр.
49. Соціально-економічні та політичні процеси в Україні в 1994–2004 рр.
50. Помаранчева революція
51. Революція Гідності
52. Російсько-українське протистояння на Сході та Півдні України
53. Церковно-релігійне життя незалежної України
54. Розвиток української культури періоду незалежності
55. Соціально-економічні та політичні процеси в Україні в 2005–2020 рр.
56. Україна та сучасні глобальні виклики
57. Російсько-українська війна 2014–2022 рр.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Політичний та культурний розвиток українських земель у стародавню добу та середньовіччя (до XV ст.)

Тема 1.1. Стародавня доба в історії України. Велике переселення народів і слов'янський світ.

Поява людини. Кам'яний, мідно-кам'яний та бронзовий вік в Україні. Трипільська культура. Кочовики раннього залізного віку. Грецька колонізація узбережжя Північного моря. Держави-поліси. Боспорське царство. Експансія Римської імперії на Півдні України. Велике переселення народів. Хозарський каганат. Слов'янські племена на території України: археологічні культури, господарство, суспільний устрій, побут, релігія.

Тема 1.2. Середньовічна держава Русь-Україна. Культура Русі-України.

Становлення Київської держави (кінець IX – кінець X ст.). Піднесення і розквіт Русі (кінець X – середина XI ст.). Політична роздрібненість Русі. Особливості розвитку культури Русі. Утворення Галицько-Волинської держави. Галицько-Волинська держава за Данила Галицького. Монгольська навала на українські землі та її наслідки. Галицько-Волинська держава за наступників Данила Галицького. Культура Галицько-Волинської держави.

Тема 1.3. Українські землі під владою Литви та Польщі.

Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського та польська експансія на українські землі кінця XIV – середини XVI ст. Виникнення Кримського ханства. Соціально-економічні процеси в XIV–XVI ст. Церковне життя на українських землях в XIV–XVI ст. Берестейська церковна унія. Церковне життя України в першій половині XVII ст. Митрополит Петро Могила. Культура України XIV–першої половини XVII ст.

Розділ 2. Українські землі в ранньомодерну та модерну добу (XVI ст. –початок XX ст.)

Тема 2.1. Феномен українського козацтва та національна революція середини XVII ст.

Виникнення козацтва та зростання його ролі в житті України наприкінці XVI – першої чверті XVII ст. Роль П. Сагайдачного в боротьбі з Османською імперією. Козацько-московські війни. Національно-визвольні повстання українського народу 20–30-х років XVII ст. Воєнно-політичні події 1648–1653 рр. Утворення Української козацької держави – Гетьманщини. Продовження національно-визвольної війни у 1654–1659 рр. Міжнародні контакти Гетьманщини. Культура козацької України.

Тема 2.2. Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.

Коломацькі статті. Гетьманування Івана Мазепи. Полтавський період Північної війни. Руйнація Чортотлицької Січі. Українська політична еміграція. Гетьманування Івана Скоропадського, Данила Апостола, Кирила Розумовського. Обмеження автономії України: Решетилівські статті, Перша Малоросійська колегія, Правління гетьманського уряду, Друга Малоросійська колегія. Соціально-економічні зміни у Лівобережній Україні. Правобережна Україна наприкінці XVII – на початку XVIII ст.:

вигнання турків з Поділля, відновлення козацького устрою, Паліївщина та її наслідки. Соціально-економічний розвиток Правобережної України. Загострення конфесійної ситуації. Гайдамацький рух. Коліївщина. Культура і духовний розвиток українських земель.

Тема 2.3. Українські землі в складі Російської та Австрійської імперій: соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток.

Адміністративно-територіальні зміни в межах України в останній третині XVIII – на початку XIX ст. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток Наддніпрянщини в дореформений період. Кирило-Мефодіївське товариство. Кримська війна. Великі реформи. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток Наддніпрянщини в пореформений період. Політизація українського національного руху. Україна в період Першої російської революції та під час Третьочервневої монархії.

Західноукраїнські землі під владою імперії Габсбургів. Національно-культурне відродження в першій половині XIX ст. Галичина, Північна Буковина та Закарпаття під час «весни народів». Соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Західної України в другій половині XIX – на початку XX ст. Москвофіли й українофіли. Політичні партії українців Австро-Угорщини.

Тема 2.4. Національне відродження XIX ст. та його внесок у розвиток світової культури.

Національне відродження на Наддніпрянщині у першій половині XIX ст. Національне відродження на Західноукраїнських землях в першій половині XIX ст. Український національно-визвольний рух в Наддніпрянській Україні другої половини XIX ст. Суспільно-політичні течії другої половини XIX ст. в Західній Україні. Перші політичні партії Західної України. Вплив європейських суспільно-політичних ідей на національне відродження в Україні.

Розділ 3. Історія та культура України у новітній час

Тема 3.1. Українська національно-демократична революція.

Лютнева революція в Росії та її відгомін в Україні. Українська Центральна Рада: піднесення українського національного руху, формування та діяльність УЦР, українізація збройних формувань, універсали УЦР, відносини УЦР і Тимчасового уряду. Перший наступ більшовиків в Україні. Німецько-австрійська окупація України. Гетьманат П. Скоропадського. Директорія УНР. Другий наступ більшовиків в Україні. Військові кампанії 1919 року. Встановлення більшовицької влади в Україні. Західно-Українська Народна республіка. Розвиток культури.

Тема 3.2. Українські землі у 1920–1930-ті роки у складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини: політичний, економічний і культурний розвиток українських земель. Українська еміграція.

Процеси радянзації України. Україна в складі СРСР. Коренізація та українізація. Нова економічна політика. Перехід до планової економіки. Індустріалізація, колективізація та їх економічні та соціальні наслідки. Голодомор 1932–1933 рр. Сталінські репресії.

Включення західноукраїнських земель до складу Польщі, Чехословаччини й Румунії в 1919–1921 рр. Українські землі в складі Польщі: полонізація, режим санації,

участь українських політичних партій в суспільному житті Польщі, економічний розвиток і кооперативний рух. Консолідація націоналістичних організацій. Створення й діяльність ОУН. Українські землі в складі Румунії: Хотинське й Татарбунарське повстання, румунізація, переслідування діячів українського національного руху. Українські землі в складі Чехословаччини: боротьба українців Закарпаття за національне самовизначення в 1918–1920 рр., культурна автономія українців, особливості економічного та суспільного розвитку Закарпаття. Мюнхенська угода та створення автономної Карпатської України. Окупація Закарпаття Угорщиною.

Українське культурне відродження 1920-х років. Розвиток освіти, науки, техніки, архітектури, мистецтва та літератури в радянській Україні. «Розстріляне відродження». Культурне життя західноукраїнських земель. Українська еміграція другої хвилі. Культурне життя української діаспори.

Тема 3.3. Україна в роки Другої світової війни.

Радянсько-німецькі договори 1939 р. і західноукраїнські землі. Окупація України військами Німеччини та її союзників. Нацистський окупаційний режим в Україні. Розгортання Руху опору в Україні. Звільнення України від нацистських загарбників (1943–1944 рр.). Повсякденне життя в період війни. Внесок українців в перемогу на нацизмом. Розвиток культури. Зміна кордонів УРСР.

Тема 3.4. Україна в складі СРСР у повоєнний період. Культура радянської України.

Особливості процесу відбудови господарства УРСР. Зовнішньополітична діяльність УРСР. Радянізація західних областей України. Масові репресії радянського тоталітарного режиму в Україні. Спротив українців радянському режиму. Боротьба ОУН-УПА. Соціально-економічний розвиток України в умовах деєсталінізації. Суспільно-політичне життя України в умовах деєсталінізації. Україна в умовах наростання кризи радянської держави. Рівень життя населення. Дисидентський рух. Перебудова та її наслідки для України. Духовне життя. Розвиток культури радянської України.

Тема 3.5. Становлення та розвиток незалежної України та її зовнішня політика.

Розгортання державотворчих процесів, формування національної економіки, соціально-економічні та політичні процеси 1994–2004 рр. «Помаранчева революція», соціально-економічні та політичні процеси 2005–2020 рр. «Революція гідності». Україна та сучасні глобальні виклики. Зовнішньополітичний курс незалежної України. Церковно-релігійне життя незалежної України. Розвиток української культури періоду незалежності. Культурне життя української еміграції. Російсько-українська війна 2014–2023 рр. та захист територіальної цілісності України

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.
Розділ 1. Політичний та культурний розвиток українських земель у стародавню добу та середньовіччя (до XV ст.)					
Тема 1.1 Стародавня доба в історії України. Велике переселення народів і слов'янський світ.	8	2	2		6
Тема 1.2 Середньовічна держава Русь-Україна. Культура Русі-України.	11		2		6
Тема 1.4 Українські землі під владою Литви та Польщі	10	2	2		6
Розділ 2. Українські землі в ранньомодерну та модерну добу (XVI – початок XX ст.)					
Тема 2.1 Феномен українського козацтва та національна революція середини XVII ст.	11		2		6
Тема 2.2 Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.	8	2	2		6
Тема 2.3 Українські землі в складі Російської та Австрійської імперій: соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток	11		2		6
Тема 2.4 Національне відродження XIX ст. та його внесок у розвиток світової культури	10	2	2		6
Розділ 3. Історія та культура України у новітній час					
Тема 3.1 Українська національно-демократична революція	10	2	2		6
Тема 3.2 Українські землі у 1920 – 1930-ті роки у складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини: політичний, економічний і культурний розвиток українських земель. Українська еміграція	8	2	2		6

Тема 3.3 Україна в роки Другої світової війни	11		2		6
Тема 3.4 Україна в складі СРСР у повоєнний період. Культура радянської України.	8	2	2		6
Тема 3.5 Становлення та розвиток незалежної України, її зовнішня політика	10	6	2		6
Усього годин	120	20	24	4	72

6.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Стародавня доба в історії України. Велике переселення народів і слов'янський світ.	2
2	Українські землі під владою Литви та Польщі.	2
3	Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.	2
4	Національне відродження XIX ст. та його внесок у розвиток світової культури.	2
5	Українська національно-демократична революція.	2
6	Українські землі у 1920 – 1930-ті роки у складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини: політичний, економічний і культурний розвиток українських земель. Українська еміграція.	2
7	Україна в складі СРСР у повоєнний період. Культура радянської України.	2
8	Становлення та розвиток незалежної України, її зовнішня політика.	2
9	Культурне життя української еміграції	2
10	Російсько-українська війна 2014–2023 рр. та захист територіальної цілісності України	2
Разом		20

6.4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Стародавня доба в історії України. Велике переселення народів і слов'янський світ.	2
2	Середньовічна держава Русь-Україна. Культура Русі-України.	2
3	Українські землі під владою Литви та Польщі.	2
4	Феномен українського козацтва та	2

	національна революція середини XVII ст.	
5	Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.	2
6	Українські землі в складі Російської та Австрійської імперій: соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток.	2
7	Національне відродження XIX ст. та його внесок у розвиток світової культури.	2
8	Українська національно-демократична революція.	2
9	Українські землі у 1920 – 1930-ті роки у складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини: політичний, економічний і культурний розвиток українських земель. Українська еміграція	2
10	Україна в роки Другої світової війни.	2
11	Україна в складі СРСР у повоєнний період. Культура радянської України.	2
12	Становлення та розвиток незалежної України, її зовнішня політика.	2
Разом		24

6.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Стародавня доба в історії України. Велике переселення народів і слов'янський світ.	6
2	Середньовічна держава Русь-Україна. Культура Русі-України.	6
3	Українські землі під владою Литви та Польщі.	6
4	Феномен українського козацтва та національна революція середини XVII ст.	6
5	Україна наприкінці XVII – у XVIII ст.	6
6	Українські землі в складі Російської та Австрійської імперій: соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток.	6
7	Національне відродження XIX ст. та його внесок у розвиток світової культури.	6
8	Українська національно-демократична революція.	6
9	Українські землі у 1920 – 1930-ті роки у складі СРСР, Польщі, Румунії та Чехословаччини: політичний, економічний і культурний розвиток українських земель. Українська еміграція.	6
10	Україна в роки Другої світової війни.	6
11	Україна в складі СРСР у повоєнний період. Культура радянської України.	6
12	Становлення та розвиток незалежної України, її зовнішня політика.	6
Разом		72

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник. Київ: Академія, 2016.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021.
3. Історія української культури: у п'яти томах / НАН України; головна ред. Б.Є. Патон та ін.. Київ: Наукова думка, 2001–2011.
4. Калініченко В.В., Рибалка І.К. Історія України. Ч. 3. 1917–2003 рр.: підруч. для іст. ф-тів вищих навч. закл. Х., 2004.
5. Король В.Ю. Історія України: навч. посібник. Київ: Академія, 2008.
6. Мицик Ю., Бажан О. Від трипільців до кіборгів: Коротка історія України. К., 2020.
7. Падалка С., Кириленко І., Вергунов В. Чорнозем і українська історія: нарис від давнини до сьогодення. Київ: Аграрна наука, 2020.
8. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / пер. з англ. Р. Ключко. Х., 2016.
9. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: У 2 т. К., 1992.
10. Рибалка І.К. Історія України. Частина 1: Від найдавніших часів до кінця XVIII століття: Підр. для іст. фак. вищих навч. закладів. Х., 1994.
11. Рибалка І.К. Історія України. Частина II: Від початку XIX ст. до лютого 1917 року: Підр. для іст. фак. вищих навч. закладів. Х., 1997.
12. Турченко Ф., Каганов Ю., Турченко Г. Історія України (1914–1945). Видавничий дім «Гельветика», 2021.

Додаткові:

1. Аркас М. М. Історія України-Русі. Київ: Вища школа, 1991.
2. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків: Основа, 1991.
3. Борисенко В.Й. Курс української історії: 3 найдавніших часів до XX століття: навч. посібник. Київ: Либідь, 1998.
4. Греченко В.А. Історія та культура України: підручник. Харків, 2017.
5. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX–XX ст. К., 2019.
6. Грушевський М. Ілюстрована історія України. Київ: Наук. думка, 1992.
7. Гунчак Т. Україна: Перша половина XX століття: Нариси політичної історії. К., 1993.
8. Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVII–XVIII ст.: кордони, населення, право. Київ: Дніпро, 1996.
9. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна / заг. ред. В.А. Смолій. Київ: Альтернативи, 1999.
10. Залізняк А. Стародавня історія України. К., 2012.

11. Історія українського козацтва: нариси у двох томах / НАН України, Ін-т історії України, Науково-дослідний ін-т козацтва; [редкол.: Валерій Смолій (відп. ред.) та ін.]. Київ: Києво-Могилянська академія, 2007. Т. 1–2.
12. Каганов Ю.О. Конструювання «радянської людини» (1953–1991): українська версія. Запоріжжя: Інтер-М, 2019. 432 с.
13. Княжа доба: історія і культура. НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича; [редкол.: Ісаєвич Я. Д. (відп. ред.) та ін.]. Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2007. Вип. 1.
14. Котляр М. Ф. Галицько-Волинська Русь. Київ: Альтернативи, 1998.
15. Крип'якевич І. П. Історія України. Львів: Світ, 1990.
16. Литвин В.М. Історія України: підручник. Київ: Наукова думка, 2011.
17. Слабченко Є.А. Дипломатична історія України. Київ: Кліо, 2016.
18. Сливка Ю.Ю. Політична історія України XIX – поч. XXI ст. Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2015.
19. Смолій В.А., Степанков В. А. Українська національна революція (1648–1676). Київ: Альтернативи, 1999.
20. Українське суспільство в 1960–1980-х рр. Історичні нариси / Відп. ред. В. Даниленко. К., 2022.
21. Чорний Д.М. Історія Слобідської України: підручник. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016.
22. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: У 3 т. К., 1993.

**8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

1. Навчальні аудиторії, які обладнанні для проведення лекційних і семінарських занять.
2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.